

Karátson Gábor (1935-2015) Kossuth, József Attila- és Munkácsy Mihály-díjas magyar író, műfordító, festő, filozófus, művészetpedagógus előadása: Mit tanulhatunk a Tao Te King-től?

1992. december 4.

<https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/27045>

Hangfájl: 132_133.mp3

Átirat

[00:00:01](#)

Lehetett volna általában erről beszélni ilyen ismeretterjesztő módon, ami hát nyilván indokolt volna, mert hát ki foglalkozik kínai filozófiával, nem tudom van-e aki foglalkozott ilyesmivel is, de hát mondjuk én foglalkozom. És ezt én unalmasnak találom valahogy, mert rengeteget kell beszélni és akkor nem biztos, hogy tulajdonképpen igazából valami kézzelfogható kijön a dologból.

[00:00:34](#)

Akkor beszélhetnék vagy beszélhettem volna arról, hogy engem ez miért érdekel, tehát ilyen egészen személyesen. De aztán ezt is elvettem és azt gondoltam, hogy ismerkedjünk meg egy szöveggel – ez ellen viszont az szól, hogy ez így irtózatosan nehéz lesz, és az is lehet, hogy unalmas lesz. Ezzel akarok vigaszt – tegezödjünk, jó? – hogy ezzel akarok olyat, hogy lehet baromi unalmas lesz, – azért igyekszem, hogy ne legyen, de mégis lehet – és azt kérem csak, hogy közbe ne menjen el senki, csak a szünetekben, ha nagyon unalmas. Hát a következőről van szó, hogy remélem majd elmúlik ez a rekedtség, hogy ez a *Tao te king* ez kínaiul így néz ki.

[00:01:22](#)

Ez a *Tao te king* ez azt jelenti, hogy az *Út és erény könyve*. A *tao* szó, amit azért biztos hallottatok, az utat jelent szó szerint. Sok mindent jelent még, azt is jelenti, hogy beszélni, mondani, meg tanítást is jelent, és mint hát az út fogalom vagy szó, már a kezdet kezdetén is olyasmi volt, amit eléggé csak olyan hozzávetőlegesen, de az Újszövetségből ismert *Logosz*hoz lehet hasonlítani.

[00:01:57](#)

Ugye ami *Logosz* szintén az ige, ami ‘beszél’ és ugye akkor Jézus azt mondta magáról, hogy „*én vagyok az út*” satöbbi, „*az igazság és az élet*”, tehát ez az *út* szó ez a kereszténységben is szerepel. És ott is úgy szerepel, hogy nem csak azt az utat jelenti, a gyalogösvényt – vagy nem tudom mit, hanem – földutat – hanem egy fogalom is, ami valami legmagasabbat van hivatva jelölni.

[00:02:27](#)

Tehát a kínai filozófiában is egy ilyen értelemben szerepelt. És ez az a *tao*, amit útnak lehet fordítani. Hát ha ezt végighallgatjátok, majd elmondom, hogy erről mit gondolok, szóval megoszlanak a vélemények – de mindenesetre, szó szerint utat jelent, és nem lehet úgy fordítani.

[00:02:46](#)

A *te* az pedig, a *tő* vagy *te* – az erénynek fordítható, vagyis hát magyarul nem fordítható másképpen és semmilyen más nyelvre sem, de igazából ez jóval több, mint az erény. Erényen valami olyan unalmasat szoktunk érteni, mint mikor erényes nő, vagy valami ilyen izéket, de hát a *vertu* francia vagy a *virtus*¹, ugye az már egy kicsit közelebb áll hozzá, és annyiban is, hogy szóval ez nem jelenti valóban a kínaiakban is a morális kiválóságot. De ugyanakkor azt is, hogy mit tudom én, a vasnak a *tő*-je az a vas keménysége vagy ereje, vagy satöbbi. Tehát valamilyen tárgynak is, akár a benne rejlő kiválósága, az ilyen értelemben is erény. Tulajdonképpen egy mágikus kvalitás volt a kezdet kezdetén, és többé-kevésbé végig meg is maradt annak a taoizmusban sokkal inkább, mint a konfucianizmusban².

[00:03:57](#)

Mind a kettőben használják mind a két fogalmat a *tao*-t is meg a *te*-t is. Tehát ott van az a varázserő ilyen *manasz*³-szerű valami, ami egy növényben vagy egy fémekben, satöbbi benne rejlik, és hát ez még a mondjuk, a reneszánsz filozófiában, nem tudom Paracelsusnál⁴, vagy másoknál is, bőven Leonardo da Vincinél⁵ is még így szerepel, hogy a növények virtusa egy titkos erő. Tehát, amit a mai tudomány közben nem ismer, de hát egy ilyen mágikus kvalitás. Na, most ez a *Tao te king*, a címe szerint erről szól, és két részre oszlik, de igen durván, és ezt épp elég mesterséges későbbi felosztás, hogy az első fele szólna tao-ról, a második a te-ről, ez nagyjából így van, de hát nem nagyon.

[00:04:55](#)

Most hogy miről szól a könyv az, mint most kiderült, nagyon nehéz volna megmondani, mert föl lehet fogni misztikus tanításnak is, ugyanakkor föl lehet fogni egyszerűen egy politikai filozófiai traktátusnak is, hogy hogyan kell egy országot kormányozni. És azon kívül még sok minden van benne, ki lehet az egészet úgy is hegyezni – elég jogosan – hogy a szexualitásról szól, ez egy-két versnek a fordításában nyilván ki fog derülni.

¹ virtus (latin) 'erény'

² A konfucianizmus Konfuciusz (i.e. 551-479) és követői által kidolgozott etikai, filozófiai, politikai eszmék, tanítások.

³ A "manasz" szó a szanszkritban elmét, gondolkodást, vagy érzékelést jelent

⁴ Paracelsus (1493-1541) svájci orvos, asztrológus, laikus teológus, alkimista, ezoterikus bölcselő, természettudós, polihisztor

⁵ Leonardo di ser Piero da Vinci (1452-1519) itáliai polihisztor, festő, tudós, matematikus, mérnök, feltaláló, anatómus, szobrász, építész, zenész, filozófus és író volt egy személyben.

[00:05:28](#)

Abszolút nyersen és szókimondóan tulajdonképpen, de hát ők azt se úgy értették természetesen. És most még csak, aztán mindjárt fölolvastam, csak még annyit akarok mondani bevezetőül, hogy tulajdonképpen még egy vitairatnak is föl lehet fogni, mert a taoisták, akik közül a Lao ce ennek a szerzője, akinek a neve valószínűleg azt jelenti, hogy az 'öreg', bár ez is kissé homályos.

[00:05:56](#)

A taoisták nagyon élesen szemben álltak a konfuciánussokkal, noha igazából a konfuciánizmust is lehet úgy tekinteni, hogy a taoizmusnak egy oldalága, de a konfuciánusok azok etatisták voltak, többen állampártiak, királyságpártiak, férfi pártiak és uralom pártiak. De azon kívül szerintem nagyon szimpatikusak és érdekesek.

[00:06:28](#)

Most innen nézve, de akkor egy nagyon éles harc folyt tulajdonképpen a két iskola közt, amiről esetleg – ha még él valaki a felolvasás után –, fogok többet is mondanék. Tehát ők a taoisták egy olyan élesen szemben álltak ők a faluközösségnek voltak a pártján, a paraszti életnek az oldalán. Elleneztek az uraknak a – nem azt, hogy egyáltalán vannak valami királyok vagy urak, mert hát az természetes volt mondjuk –, de hát az uraknak a túlzásba vitt hatalmát azt élesen elleneztek.

[00:07:05](#)

Hát mondjuk nem lehet demokratikusoknak nevezni, az nagyon mai fogalom, de mégis van benne valami ilyesmi, és azon kívül abszolút természetközeli. Tehát úgy szokták mondani, hogy a konfuciánusok a régi királyok útját, vagyis a régi királyok tao-ját tanították. A Lao ce pedig és Csuang-ce, aki a másik nagy taoista atya volt, a *tien tao*-t. Ami *tien* az eget jelent, de az ég az kínaiul szintén sok mindent jelent.

[00:07:35](#)

Nem csak a firmamentumot⁶ és nem is csak az eget, mint rögtön egy személyes entitást, tehát istent tulajdonképpen. Hát az írásjegy is valójában egy embert ábrázol, tehát egy ilyen istenszerű személyes égről van itt szó. De azonkívül a természetet is jelenti, körülbelül úgy, ahogy ma értjük. Bár hát persze ez sem egészen így van, és még az időjárást is jelenti, meg a holnapi napot is jelenti, meg a tegnapi napot, a mai napot, szóval sokkal több minden ez az az ég.

⁶ firmamentum 'égbolt' Késői latin szó, 'megerősítés, támasz' a firmus ('erős, szilárd, állhatatos, biztos') alapján; arra az ókori eredetű elképzelésre utal, hogy az ég szilárd gömbhéjak koncentrikus sorából áll.

[00:08:13](#)

De mindenesetre tehát itt ez egy sokkal nyitottabb valami, mint a régi királyok útja. Ennyiben lehetne úgy is folytatni, az ég útja vagy a természet útja és az biztos, hogy a taoisták szerint nem az ember a világ közepe, hanem ő egy a világ nagy alkotóelemei közül és mondjuk a rákok vagy a bodzafa vagy mi, azok ugyanannyira *tao*ban gyökereznek és az embernek nincsen ilyen kitüntetett szerepe.

[00:08:43](#)

Tehát éppen ezért az ökológiai mozgalmak is bizonyos érdeklődéssel néznek a taoizmusra amióta vannak ilyen mozgalmak. És hát, hogy a nők – mennyire nőcentrikus szinte a taoizmus, az majd kiderül a szövegekből. Szóval a *tao*-t egyszer-kétszer hasonlítja a könyv az *Úrhoz* vagy az *Atyához*, vagy tehát a *Mesterhez*, de annál sokkal többször hasonlítja az *Anyához*, vagy a *Nőhöz*, vagy a gyengeséghez satöbbi.

[00:09:18](#)

És azt hiszem, hogy a nagy vallások vagy tanítások közül ilyen értelemben eléggé egyedülálló. Csak itt sohasem szabad valamilyen anya istennőre, vagy istennőre gondolni, mint a közel-keleti vallásokban, sokkal elvontabb másfelől. De szóval nő- és gyengeség-centrikus az egész. Hát én azt gondoltam, hogy úgy megpróbálom felolvasni, ha én be nem rekedek közben.

[00:09:46](#)

Ez két részből áll, tehát mondom föl lehet fogni úgy, hogy két részből áll. Az első az *Út könyve*. a második az *Erény könyve*, de hát ez egy későbbi beosztás, de arra jó, hogy ott fogok egy 5 perces szünetet tartani, ami mindenkinek nagyon kellemes lesz, remélem. És így akkor végigolvasom, és akkor ha még van változatlan érdeklődés, akkor utána lehet róla beszélni és ha valakinek van valami kérdése, akkor esetleg közben írja föl, de nyilván nincsen senkinél se ceruza.

[00:10:19](#)

De szóval mert így közben nem akarok megállni és magyarázkodni, hogy ez itt mit jelent, meg miért van úgy, meg nem tudom mi. Hát megpróbálom színészkedve fölolvasni, hogy érdekesebb legyen. Majd később elmondom, hogy miért nehéz fordítani, mert mindjárt az első sorokat is iszonyú nehéz fordítani, de valahogy ki kell jöjjön. [...elvágom... egy kést....] Ezek meg vannak számozva, de a számokat nem fogom mondani, azt majd lehet látni, hogy lapozok, mindig külön lapon van, általában nem olyan túl hosszúak ezek.⁷

⁷ A felolvasott fordítás megegyezik az 1990-ben Cserépfavinál megjelent Tag te king kiadás szövegével, s az átirat betűhíven követi annak szedését, versszakonkénti tagolását. A versek számozása zárójelbe került, mivel azok nem hangzottak el.

[00:11:27](#)

[1]

*beszélni beszélhetsz utakról
csak hogy az sohasem az Örök Út tao
megnevezhetsz neveket
de soha nem tudod megnevezni
az Örök Nevet
Semminek nevezzük
Ég és Föld kezdetét
Létnek nevezzük a
Tízezer Dolog Anyját
vagyis hát
legyen is csak örökre Semmi
hogyan megláthassuk a Csodát
legyen örökre Lét hogy
megláthassuk Körvonalát
és együtt lakik ez a pár
de más a nevük színre lépve már
együtt laknak ők a Mélység
Mélység egyre mélyebb Mélység
Minden Csoda Kapuja*

[00:12:15](#)

[2]

*az égalattiban mindenki tudja
hogyan szép a szép
és ezzel megvan már a rút is
mindenki tudja
hogyan jó a jó
és ezzel megvan már a rossz is
mert
Lét és Nemlét egymást teremtik
nehéz könnyű egymást beteljesítik
hosszú rövid egymást valóra váltják
kiméri egymást mélység és magasság
énekszó dallam egymásba csendül
elől és hátul egymás után lendül

így hát a szentek elmélkedéseinek
tárgya a nemcselekvés
szavak nélkül tanítanak*

*fölkél a tízezer dolog nem hagyják cserben őket
szülnek nem birtokolnak
munkálkodnak de úgy mint aki maga nem is létezik
cselekszenek de aztán tovább ott nem maradnak
s épp mert ott tovább nem maradnak
el sem hagyatnak*

[00:13:14](#)

[3]

*ne tartották
volna
nagyra a nagyokat
s a pártviszály
nem vert volna fészket a népben
ne állt
volna
akkora becsben
sok drága holmi
s nem indult volna a népből senki sem
rabolni
ne fitogtatták
volna
a vágy tárgyait
s nem támadt volna a nép szívében
zűrzavar*

vagyis hát errefelé terelgetik őket a szentek

*szívük üres legyen
teli a gyomruk
becsvágyuk szinte semmi lágy
erős a csontjuk*

*maradjon csak a nép tudatlan vágytalan
akik meg tudnak valamit ne merjenek cselekedni
ha senki sem cselekszik majd minden jóra fordul*

[00:14:03](#)

[4]

*üres edény az Út: járhatni rajta
de soha sincs egészen ott:
túláradó az Út*

szakadék! mintha csak a tízezer dolog őse volna

*elveszi élüket
bonyodalmaikat kibogozza
enyhíti fényüket
beleveggyül porukba*

*mély tiszta víz: mintha létezne tényleg
nem tudom ki fia
úgy látszik előbb volt mint az Úr*

[00:14:38](#)

[5]

*Ég Föld nem kedvez senkinek
a tízezer dolgot olybá veszik mint a szalmakutyákat
a szentek sem kedveznek senkinek
olybá veszik a sokaságot mint a szalmakutyákat*

*Ég Föld köze
akár a kovácsfűjtató:
üres és mégsem roskad össze magában
zihálva zihál egy zajos muzsikában*

*szavak szavak sok semmiség
jobb ha megőrzöd a Közép*

[00:15:10](#)

[6]

*a Völgy Szelleme nem hal meg
mondhatjuk rá a Misztikus Mama
a Misztikus Mama kapuja
Ég és Föld gyökere maga
selyem selyem mintha volna
hagyatkozz rá el sose fárad*

[00:15:28](#)

[7]

*az Ég örök a Föld régóta fönnáll
Ég Föld azért örök
történetük
azért tart
olyan régóta már
önmaguk számára meg se születtek
örökéletűek
azért lehetnek*

szóval a szentek

*hátravetik énjüket s énjük előkerül
elvetik énjüket és énjük fönnmarad
talán mert nincsenek magánügyeik
azért teljesülnek be a magányban ügyeik*

[00:16:01](#)

[8]

*a legfőbb jószág olyan mint a víz
mert jó a víz; mert
javára van
a tízezer dolognak, mert
nem viszálykodik
nyugszik oly helyeken miket nincs ember aki meg ne vetne
így aztán kicsit az Útra is hasonlít ebben*

*mert lakni jó ez a Föld, mert
mély a szived, mert
mindenki aki összefügg szeret is már, mert
szólsz s az már maga hit, mert
a derekasság rendbe is teszi ha mit intéz
mert ha belefogsz az azt jelenti képes is vagy, mert
ahogy működik maga az már a kairosz*

*csak aki nem viszálykodik
azt nem érheti gáncs sem*

[00:16:49](#)

[9]

*megragad
ni és
teletől
teni
sosem ér
annyit mint
idejében megállni;
az éles penge é
lét
köszörülve vigyázni
sokáig
nem lehet
azt sem csinálni;
arannyal jádéval teli
csarnok
akárhogy is
hamar elvész az is
gazdagság tisztesség
ágaskodó kevélység
magától a
veszede
lemre visz
munkán érdemen túl
az én az visszafordul
ballag az égi uton*

[00:17:24](#)

[10]

*elrendezheted-e kik benned élnek a lenti lelkeket
szét nem szóródva őrizni az Egyet

fölébehajolsz-e az élet légzuhatagának
hajlékony leszel mint a kisgyerek

megtisztítod-e még homályos tükrödet
szeplőtelen legyen

szeretni a népet az országot igazgatni
tudás nincs semmisem*

*nyílnak csukódnak mennyei ajtók
az anyamadárnak ott kell lennie*

*fehér fény négyfelől átható megértés
senkinek nem kell semmit sem tennie*

*szüld meg őket legeltesd őket
szüld meg ne birtokold
munkálkodj de mintha csak a világon se volnál
növelj csak ne nevelj
ezt nevezik
Elrejtezett Erénynek
ez hszüan te
a Titkos Élet*

[00:18:20](#)

[11]

*a kerékagy közében ül benne harminc küllő egyesül
a kocsí az csak a semmi által használható*

*véggy agyagot vizeset formálgass edényeket
belül csak a semmi ül az a praxis egyedül*

*vágj ajtót-ablakot csinálj szobát kinézni ki-bemenni
a szoba attól lakható hogy ott lakik benne a semmi*

azért

*a létezőt haszonra válthatod
de nemléteben fölhasználhatod*

[00:18:55](#)

[12]

*az öt szín megvakít
az öt hang megsiketít
az öt íztől kipállik a szád
vadászat hallali halihé halihó a tébolyt hozza rád
nehezen beszerezhető árucikkkel gáncsolgat a világ*

*így vannak hát ezzel a szentek
kósza képeknél fontosabb a bendő*

*és elvetik amazt
hisz emez elegendő*

[00:19:21](#)

[13]

*tisztesség vagy gyalázat - mind csak hidegtelezés
betegségedet úgy szeresd mint önnön testedet
tisztességében is gyalázatodban is miért e rémület
a tisztesség magasba von
a gyalázat elejt
megkaparintani rémület
elszalasztani rémület
tisztesség gyalázat ezért olyan akár a rémület*

*a nagy betegséget minek szeressem úgy mint önnön testem
testem van azért érhetnek ekkora csapások
nincs test nincs szenvedés
aki annyira becsüli a világot mint sajátmagát
az törődhet már a világgal
aki úgy szereti a világot mint sajátmagát
arra rá lehet már bízni a világot*

[00:20:11](#)

[14]

*nézel reá semmit se látsz neve Messzire ment
fülelsz reá semmit se hallasz neve Csend
utánanyúlsz el nem nyered neve Se kint se bent*

*ezt a Hármát tovább kutatni sehogyan sem lehet
mert ott Homály van mi van ott az Egy
fölfelé száll nem ragyog
lefelé hull el nem sötétül
fonál szalad végtelenül
ide s tova halad
megnevezhetetlen*

és visszatér a dolgok nélküli semmibe

*ezt mondjuk úgy a nincs-alak alakja
ez a dolgok nélküli forma
erre mondjuk hogy-hogy el van mosódva*

*találkozol vele s nem látod arcát
mögötte méz és nem látod a hátát*

*őrizd te csak a Régiek Útját
őrajta járj a jelenbeli létben
az Ős Kezdetet aki ismeri
az Utat hol fut most is fölleli*

[00:21:13](#)

[15]

*akik a régi időkben kiválók voltak mint mesterek
titokzatosak voltak előkelők mély tudományok ismerői
kikutathatatlan sejtelmesek
annyira érthetetlenek
hogy akár le is lehet rajzolni őket
vigyázatosak voltak
mint aki télidőben átgázol egy folyón
körültekintők
mint aki mind a négy szomszédjától retteg
csupa méltóság
mint egy vendég
engedékenyek
mint amikor már olvadozik a jég
tisztességesek
mint a faragatlan tuskó
távoliak
mint a völgyek
zavarosak
mint a sáros pocsolyák*

*van-e hát aki ezt a zűrzavart itt földerítené
Lassan kitisztul
van-e aki sokáig várni tud tetteknek idejéig
Lassacskán élni kezd*

*törődj az Úttal s ne kívánj olyan nagyon kiteljesedni
ha nem kívánsz kiteljesedni
fáradt lehetsz anélkül hogy
meg akarnál újulni mindjárt*

[00:22:24](#)

[16]

*juss el a végső ürességig
állhatatosan őrizd a csendet
a tízezer dolog mind együtt föláll
látom ahogy fordulni kezdenek
a dolgok valamennyien
visszafordulnak gyökereikhez
a gyökerekhez visszatérni: csend
azt mondjuk: az Ég elrendelése
mennyei sorsához aki visszatér: maradandó
a maradandót megismerni: fény
nem ismerni a maradandót: téboly és verem
a maradandó ismerete: türelem
aki türelmes abban nincs előítélet
nincsen benne előítélet körben halad
körben halad vagyis nagy
nagy vagyis ő maga az Út
az Út
csak fut
tovább
lehull
a test
semmit se
veszt*

[00:23:19](#)

[17]

*a legmagasztosabbról az alsóbb csak annyit tud létezni létezik
a rákövetkezőt mint jó rokont dicsérik
ismét a rákövetkezőt rettegik
az ezutánit már csak megvetik
akinek nincs hite annak hitele sincs
furcsa jószág a szó félelmes távoli kincs
kész már a mű a munka elvégeztetett
s beszél a sokaság szólnak az emberek
„így élünk háborítatlanul magunkban”*

[00:23:53](#)

[18]

*az Út az Út alighogy elveszett
már ott is volt Emberség Törvénytisztelet
eljött Bölcsesség és Tudás
Álszentség is megszületett
családi körben nincs Harmónia
s már Gyermeki Pietásról a Papa Részvétéről papolnak
házadban Romlás Zűrzavar
a Hűséges Miniszter is megjelenik maholnap*

[00:24:18](#)

[19]

*hagyjatok már fel a szenteskedéssel
vessétek félre a tudást
s mindjárt boldogabb lesz a nép
jobb sora lesz szemlátomást*

*elég volt már az emberségből
a kötelességtudástól is végre visszakozni kell
és újra ismerkedik majd a nép a
gyermeki pietással és az irgalmazó szeretettel*

*szakadjatok el a szakértelemtől
a nyereségvágynak ne nyissatok ajtót
és eltűnnek világotokból
a tolvajok és a rablók*

*mily szép e három sajnos nem elég
juthatnának valami jobbra még*

*lássátok meg a dísztelen fehéret
őrizzétek a faragatlan tuskót
fogjátok vissza gondolataitokat
csillapítsátok vágyaitokat*

[00:25:10](#)

[20]

hagyjatok fel a tanulással s nem lesznek gondjaitok

*igenis és ühüm mint tudjuk egyremegy
nem így a jó a rossz no lám mi furcsa kegy
amit mindenki tisztel megvetnem nem szabad
határtalan sivárság hogy vége nem szakad
a sokaság tolong ragyog mulat
mintha csak a nagy áldozatra sietne
mintha csak tavasz volna már
ideje volna már tornyokba szállni
csak én vagyok tétlen csüggeteg én még nem kaptam jósjelet
mint újszülöttnék is az ember az első mosolyára vár
mint aki ebbe itt már nagyon belefáradt
máshova nem mehet
az emberek mind bőségben élnek
én mintha elkallódtam volna magam is
lám lám az én szívem az együgyű emberek szive:
oly könnyen áttekinthető
a közönséges emberek tündökölnek csak én vagyok zavaros sötét
a közönséges emberek jaj de okosak
én gyászolok csak élhetetlenül
nyugtalanul
mint hullámot hullámra vet a tenger
járok
mint sziklák közt a szél
ki tudja hova-merre az ember
mindenki tudja mi lesz célirányos
én vagyok egyedül makacs falusi sáros
egyedül én vagyok más mint mindenki más
Anyám tejét szeretném inni én*

[00:26:47](#)

[21]

*a legfönségebb Erény kiléte
mindígre csak az Út formája-képe
akit Útnak nevezünk az a jószág
hol eltűnik hol meg azért valóság
valamilyen valóság s eltűnik
őbenne vannak a képek*

tűnékeny ám valahogyan valóság
őbenne vannak a dolgok
gyöngéd sötét rejtőző-Nap-sötét
őbenne nyugszik a mag
ez a mag éteri halhatatlan
őbenne rejlik a hit
eleitől fogva a mostani időkhig
e Név benniünket el sosem hagyott
őbenne ismersezenek mind a kezdetek
honnán tudom hogy minden kezdetek formája ez na honnan
innen csak innen

[00:27:39](#)

[22]

sarló volt és megtelik
kunkor egyenesedik
lik-lukban gyűlnek a tócsák
elhasznált megújhodik
kevés megszaporodik
a sok zavarosodik

aztán a szentek
az életvitel egységét elérték
és ők lettek az égalattiban a mérték
maguk meg sem jelennek
úgy lesznek fényesek
önmagukat igaznak sose tartják
úgy lesznek nevezetesekek
nem dicsekszenek
úgy hoznak létre műveket
önmagukat föl nem magasztalják soha
és hosszú életűek
ha valaki
nem verseng önmaga
hiába a világnak
vele versenyt futnia
a régesrégi szó hogy
"sarló volt és megtelik"
ugye hogy nemcsak szófia beszéd volt
kerekedj már ki kérlek teljesedj ki
kezd már feléd fordulni minden

[00:28:36](#)

[23]

ami csak úgy van halkszavú

*hiszen a forgószél se tombol egy egész reggelen át
a záporosó sem szakad egész nap
Kicsoda tettei ezek? Ég és Föld tettei!
Ég-Föld maga sem alkothat maradandót
hát akkor az ember!*

*azért aki teljes erejéből az Utat követi
azt az Út is befogadja az Útra
aki teljes erejéből az Erényt követi
azt az Erény befogadja az Erénybe
aki teljes erejéből a Vesztést követi
a Vesztés befogadja a Veszteségbe
az Útonjárónak örül ám az Út
aki egy az Erénnyel vele örül az Erény
aki belevész a Veszteségbe a Veszteség megörvendezteti*

Ha nincs hited, hogy lehetnél hitelre?

[00:29:28](#)

[24]

*az ágaskodókra bukás vár
aki loholva jár egyhelyben áll
színrelépők
nem fényesek
magamutogatók
nem nevezeteselek
a dicsekvők
nem hoznak létre műveket
önnönmaguk fölmagasztalói
nem hosszú életűek*

*Az Útról nézvést mindez ételmaradék csupán
gennyes fekély fölös buzgólkodás
amelyet minden élőlény utál
amely mellett az útonjáró meg nem áll*

[00:29:59](#)

[25]

*valami létrejött a homályban
megszületik Égnél-Földnél korábban
oly csöndes oly magányos
egyedül áll s nem változik
körben szalad és nem kerül veszélybe
lehetne mondani Az Égalatti Anyja
én nem tudom nevét*

*adott nevén szokott mondatni Útnak
üggyel-bajjal hogy megnevezzük azt mondjuk Legnagyobb
a legnagyobb vagyis kiterjed
kiterjed vagyis a messzeségbe ér
a messzeségbe ér s ez azt jelenti visszatér*

azért

*nagy az Út
nagy az Ég
nagy a Föld
és nagy a Király is
Négyen vannak nagyok a térben
és köztük van a Király is*

*az Ember mértéke a Föld
a Föld mértéke az Ég
az Ég mértéke az Út
az Út mértéke meg csak úgy adódik*

[00:30:58](#)

[26]

*fönt fönt a könnyűség lent a gyökér a súly
a nyugtalankodás ura a csönd
azért a szent egész nap vándorol
és el nem távolodna a súlyos társzekerektől semmiképpen
jönnek virágos rétek bűvös látlatok
magánya csendje nagy távol lobog*

*mert hiszen
mit is remélhetünk*

*mi lesz abból ha a
tízezer harcikocsi ura
akár csak magában is az égalattit félvállról veszi?
A könnyelmű a gyökerektől elszakad
A nyugtalankodó gazdátalan marad*

[00:31:38](#)

[27]

*jó utazó nem hagy kerékvágást se lábnyomot
jó szónok nem liheg nem hebeg habog
jó számolónak minek számolópálcikák
jó házon nincs se kulcs se zár
nem járja tolvaj nem éri kár
madzag nélkül köt csomót a jó csomózó
kibogozni mégse tudod*

*így hát a szentek is gyakorta általában
jóságuk éppen az meg tudják menteni
az embereket senkit sem vetnek el
gyakorta általában jóságuk éppen az
meg tudják menteni ha mi holmi
semmit sem dobnak el
Ezt mondjuk úgy fényruhát ölteni*

*azért a jó a rossz számára mester
a rossz a jónak erő és tehetség
nem tisztelni mesterünket
tehetségünket nem szeretni
akármilyen okos vagy is nagy balgaság
Ím itt a csodák lényege*

[00:32:39](#)

[28]

*ismerd meg férfivoltodat
őrizd nőiségedet
hegyifolyó-szakadék lehess az Ég alatt
hegyifolyó-szakadék
az örök erény el sose hagy
hazatérsz s mint a kisgyerek újra olyan vagy*

*ismerd meg világosságodat
őrizd sötétségedet
az égalattiban a mérce légy
világ mércéje te
az örök erény tőled el sose tér
utad a végtelenbe ér*

*ismerd meg dicsőségedet
őrizd szégyenedet
az égalatti völgye légy
a világ völgye vagy
erényed örök s ha ezzel beéred
a faragatlan tuskóhoz lehet hasonlítani téged*

*főlszabdadják a tuskót faragnak tálakat belőle
A szent kezén így születik az Öreg Hivatalnok:
a Nagy Faragó keveset farag*

[00:33:36](#)

[29]

*azt képzeled tán hogy megkaparinthatod
a mindenséget és átváltoztathatod?
Nem hiszem hogy ez sikerülni fog*

*a mindenség szent edény és
jobb volna vele semmihez se fogni
alig értik már tönkreteszik
akik megragadják elveszítik*

*hol előrerontva hol hátul kullogva
hol prüszkölve hol sohajtva
hol erősen hol kiaszódva
hol pusztítva hol pusztulva*

*így hát a szentek kerülnek a szélsőségeket
a mértéktelenséget
és az önhittséget is*

[00:34:17](#)

[30]

*ha kik az emberek vezetőit az Úton támogatják
hódításba az Ég alatt sohase fognak
mert az efféle dolgok visszaütnek
Nagy hadsereg amerre dúltak
tövisbokor nő csak tüskés szederinda
katonatömegek ahol robajogva vonultak
keserves évek köszöntenek ott a világra*

*légy eltökélt és azzal elég
ne merj kényszerhez folyamodni
eltökélt az lehetsz hetvenkedő nem
légy eltökélt ne légy hivalkodó
légy eltökélt kevély ne légy
légy eltökélt ha másként nem lehet
légy eltökélt erőszakos ne légy*

*ami erős megöregszik hamar már
erre mondjuk hogy nem az Úton jár*

*már útja nincs
már elveszett*

[00:35:08](#)

[31]

*azok a szép fegyverek
rossz előjelek
valahány lény mind gyűlöli őket
az Út vándorai velük nem élnek
Otthon a nemes ember a bal oldalt részesíti előnyben
a közigazgatást
hadbavonulva a jobb oldalt részesíti előnyben
a katonákat
a fegyverek csak a balsors eszközei mind*

*nem a nemes ember eszközei
csak akkor él velük ha másként nem lehet
a békét és a magányt tartja nagyra
és nem örül a győzelemnek
aki a győzelemnek örül*

*az emberölésnek örül
akarata az Ég alatt
elvész körülbelül*

*a szerencsés dolgokkal balra
a balsorsú dolgokkal jobbra
az alvezér balfelől áll
a fővezér jobbfelől áll
úgy állnak ott akár a gyászszertartásokon
A lemeszárolt embersokaságok!
Csöndes könnyekkel sirassátok őket
gyászszertartásokkal
üljétek meg győzelmi ünnepeiteket*

[00:36:14](#)

[32]

*az Út örökre névtelen
ha kicsiny is a faragatlan tuskó
egész világ se képes szolgaságra vetni
urak és királyok csak tudnák mihez fogjanak vele
a tízezer dolog magától vendégségbe jönne
Ég és Föld összhangba kerülne és
édes harmattal harmatozna
emberek parancsa nélkül mindenütt szép egyenletesen*

*mihelyt szabályozod itt vannak a nevek
névből már van elég ideje lesz megállni
ha meg tudsz állni idejében a veszedelmet elkerülheted
Olyan az Út az Ég alatt
mint völgyben a folyó siet folyamok tengere felé*

[00:36:59](#)

[33]

*tudni az embert tudomány
önmagamat megismerni fény
aki másokat győz le erős
legyőzi önmagát a hős
kevéssel is aki beéri dús
nagy akarat kell hogy sikerre juss
helyét aki el nem veszíti maradandó
aki meghal és maga mégse vész el nem is halandó*

[00:37:25](#)

[34]

*balfelől is jobbfelől is az Út a nagy Út hömpölyög árad
a tízezer dolog mind csak általa él s ő senkit sem hagy veszni magára
névtelen is tulajdontalan is az ő munkálkodása
ruházza őket táplálja őket és mégsem ő a Dolgok Királya
vágytalanul örökre mindig a kicsiny szó illik inkább reája
minden mi él feléje árad és mégsem ő a Dolgok Királya!
ennyiben persze még nagynak is mondható
nagyságról nem tud nagyságra nem törekszik
nagy dolgokat szüntelen úgy cselekszik*

[00:38:09](#)

[35]

*aki a Nagy Őskép szerint él
az égalatti rátekint
szalad felé s meg nem sebeztetik
már menedéke
a határtalan nyugalom a béke*

*muzsika édes sütemények
megállítják talán útján a vándort
de szavaim útjának hossza van
szólnak íztelenül unalmasan*

*nézel reá és nem látsz eleget
fülelsz reá hallani se lehet
csak mész úgy élsz végére sose érsz*

[00:38:45](#)

[36]

*ahhoz hogy összeugorjék
nyúljon most hosszúra
ahhoz hogy megpuhuljon
előbb kemény legyen
ahhoz hogy leboruljon
föl kell még állnia
ahhoz hogy elvehessünk
először adni kell*

ezt mondjuk úgy hajnali félhomály

*a lány legyőzi a keményet
a gyöngye az erőset*

*a halaknak lent kell maradniuk a mély vizekben
az ország rettenetes fegyvereit nem szabad a népnek megmutatni*

[00:39:18](#)

[37]

*az Út folyvást csak nem-cselekszik
s ezáltal mindent megcselekszik
urak és királyok csak tudnák mihez kezdjenek vele
átváltoznék magától a tízezer dolog
átváltozása után a sok dolog ha mindjárt majd cselekedni kelne
én elcsitítanám őket a fejsze nem érte tuskót fölébük emelve
a névtelen, fejsze nem érte tuskó vágytalan
vágytalanságból nyugalom
s meggyógyul a birodalom*

Na itt van a szünet. Tartsunk, jó? Tartsunk egy kis szünetet, nem? Szerintem tartsunk.
Tessék? Ablak. De akkor álljunk föl, és...

[00:40:05](#)

[38]

*fenséges erény
nem erény
övé tehát
az erény
alsóbb erény
az erény ellen véteni fél
erényre így
nem is erény
fenséges erény
nem-cselekszik
szándéka sincs
mért így cselekszik
alsóbb erény
csak cselekszik
szándéka van
mért így cselekszik*

*fenséges emberség is
cselekszik
szándéka sincs
mért így cselekszik
fenséges igazság is
cselekszik
szándéka van
mért így cselekszik
a fenséges etikett az is cselekszik
és ha nem tud meggyőzni senkit
föltűri a ruhája ujját, ő majd rendet teremt itt*

mert

*oda az Út
itt az Erény
oda az Erény
itt az Emberiesség*

*oda az Emberiesség
itt az Igazság
oda az Igazság
itt az Etikett*

*a társadalmi etikett
a hűség és hit színe csak kezdődő zűrzavar
azonnal vélemény is született
az Út virága csak távútra vitt hamar
így hát a hős
a mélyre száll
a sekélyből kitér
a gyümölcsben lakik
nem a virággal él
mindez hogy mire megy ki látja tudja
amazt elveti
emezt megragadja*

[00:41:33](#)

[39]

*régestelen rég elérve az Egyet
az Ég eléri tiszta
a Föld eléri mély
eléri minden isten s szellemvarázsra kél*

*a völgy eléri megtelik
eléri a tízezer dolog s mind csak általa él
elérik urak és királyok az Ég alatt így lesznek szavahihetőek
ezek hát valamit elértek*

*az Ég nem volna tiszta félő hogy beszakadna
a Föld nem volna mély félő hogy meghasadna
az isteni nem volna szellemi félő hogy elakadna
ha meg nem telt volna a völgy félő hogy elapadna
a tízezer dolog nem élne félő hogy szerteromolna
uraknak királyoknak ha senki se hinne minden összeomolna*

*a tisztesség gyökere a szerénység
a magasság alapja a mélység*

*így aztán urak és királyok magukat magányosnak
baráttalan boldogtalannak mondják
nem úgy van-e hogy odalent gyökereiket megtalálták?*

sok kocsi nem kocsi

*ne csilingelj mint a jáde
zörögj mint a kő*

[00:42:53](#)

[40]

*az Út úgy fordul visszatér
gyöngeségében célhozér
a Létből születnek a dolgok mennyi de mennyi
a Lét élete meg a Semmi*

[00:43:07](#)

[41]

*nagy tanító hallja hol fut az Út
s erejét megfeszítve járja
átlagtanító is hallja hol fut az Út
hol követi hol meg elfelejti
aljatanító ha hallja hol fut az Út
fakad hangos hahotára
ha nem volna kacagtató
nem is volna az Út - tao*

megmondattott a régieknek is már

*hogy sűrű éjszaka
a fényes út
célhoz az út
hogy visszafele fut
a síma út
hogy csupa hepehupa luk
a fenséges erény
akár a völgy
nagy tisztaság
hogy mint egy céda hölgy
legtágasabb erény
mintegy elégtelen
a szilárd erény
mintegy tisztességtelen
minden mi fontos
vélnéd elmulik
a nagy négyzet
sarkait nem lelik
a nagy edény
elkészültére vár
a nagy hang
halkan muzsikál
a nagy kép
képtelen*

*az Út
rejtőzik névtelen
kívüle senki
sincsen itt
megbocsájt és
beteljesít*

[00:44:23](#)

[42]

*az Útból az Egy
az Egyből a Kettő
a Kettőből a Három
a Háromból a tízezer dolog*

*a tízezer dolog mind hátán cipeli a jint
és karjaiban hordozza a jangot
s az áradó légzuhatag egymásba mossa őket*

*magányosnak lenni
baráttalan boldogtalannak
ezt aztán igazán utálja az ember
s királyok hercegek magukat mégis ily nevezetekkel illetik*

*hisz lám ahogy
fogy
úgy
szép lassan megtelik*

*s aztán megint ahogy
teleget úgy
szép lassan elfogy*

*amit mások tanítottak
azt tanítom én is
"útonálló urak nem saját halálukkal halnak"
valóban ez legyen
Atyja a Tannak*

[00:45:15](#)

[43]

*az Ég alatt a leggyöngébb legpuhább
a legkeményebbet úgy hagyja el vágta-ügetve
a nemlét behatol a réstelenbe
a nemcselekvés hasznát így megismerem
ki tud szavak nélkül tanítani
a nemcselekvés hasznát az égalattiban ki ismeri?
majdnem hogy senkisem*

[00:45:39](#)

[44]

*hírnév
vagy én magam
közelebb, hozzám,
mi van?
én magam*

*vagy e jószág
melyik nagyobb
valóság?
nyerni
veszíteni
mi fog
megbetegíteni?
Habár a szeretet mély
e mélyben mit keresnél:
nem őrzi meg a rejtek
amit beléje rejtek*

*Hol megelégedés
sehol a szégyen
Aki meg tud állni idejében
azt elkerüli az ítélet
élete örök élet*

[00:46:13](#)

[45]

*a nagy tökéletesség mintha mi volna? Csorba
de semmi híja nincsen ahogy működik
nagy teljesség edénye nagy üresség
de kimeríthetetlen ahogy merik merik
a nagy egyenesség egyenetlen
a nagy tehetség ügyetlen
a nagy szónok hebeg
a mozgás legyőzi a hideget
a nyugalom a meleget
eljön a tisztaság a csend
és helyreáll az égalattiban a rend*

[00:46:46](#)

[46]⁸

*Út halad
az Ég alatt
s lám a versenylovak
is csak trágyát potyogtatnak a földeken
az Ég alatt*

⁸ A hangkimaradás miatt a 46. vers megszakadva folytatódik

*nincs is Út
sok harcimén ki tudja honnan
szentelt terekbe jut
vágy]uralomnál
nincs nagyobb kín
a bírvágnál
nincs nagyobb tévedés
elégedetlenségénél
zuhogóbb verés
az aki mindazzal beéri amivel csak beérheti
mindennel beéri mindörökre*

[00:47:20](#)

[47]

*ki se kell lépned az ajtón
hogy bejárhasd az égalattit
ki se kell nézned az ablakon
s már látod az égi utat
S bár meszire-messzire futnál
tudásra csak mind sanyarúbbra jutnál
így hát a szentek
nem utazgatnak
de járatosak
nem nézelődnek
de megneveznek
nem munkálkodnak
cselekesznek*

[00:47:47](#)

[48]

*keresed a tudást s nyersz napról napra többet
jártam én napról napra az Utat s minden csak kevesebb lett
kevesebb kevesebb
míg csak a nemcselekvéshez el nem értem
nem cselekszem
s valahogy mégis mindent
megcselekedtem
Mindíg azé az égalatti akinek vele semmi dolga
Jó, sok a dolgod! Ahhoz nem elég
hogy megszerezd magadnak az égalattit*

[00:48:19](#)

[49]

*a szent embernek nincs saját szive
a sokaság szivét teszi szivévé
a jókhoz jó vagyok
a rosszakhoz is jó vagyok
a jóságot elérem
aki hisz nekem hiszek annak
aki nem hisz én annak is hiszek
a hitet is elérem
oly csöndeskén az Ég alatt
a szent ember szive: gazdátalan szív
az égalatti zűrzavart teszi szivévé
a sokaság csak őreá fülel csak őreá függeszti szemét
s ő gyermekeivé fogadja őket*

[00:48:58](#)

[50]

*életre kelnek halálba halnak
tíz közül hárman az élet gyalogkatonái
tíz közül hárman a halál gyalogkatonái
emberek
világra jönnek
rázkódva
a halál földje felé haladnak
ők is tíz közül hárman vannak
És vajon miért?
Túlságosan is élnek csak azért
Azt beszélnek
hogy aki össze tudja fogni életét önmagában
messze-messzire vándorolhat
orrszarvú tigris útjába mégsem akad
nagy seregeken vághat keresztül
nem fogja a fegyver
az orrszarvúnak nincs hová szarvával szúrnia
a tigrisnek nincsen hová mancsával csapnia
nincs ami fölfogja a penge életét
S vajon miért?
Sehol a halál földje csak azért*

[00:49:59](#)

[51]

*Út megszüli
Erény eteti
Dologiság formát ad neki
a Körülvevő beteljesíti
Így hát a tízezer dolog
mást nem is tehet
tisztelik az Utat
és az Erényt nagyratartják
az Utat tisztelik
és nagyratartják az Erényt
mert egyik sem parancsol
úgy megy minden magától*

*mert
az Út megszüli
az Erény eteti
és növeli
és gondozza
és összhangba hozza
gyógyítja
táplálja
oltalmába fogadja*

*szülnek nem birtokolnak
munkálkodnak de úgy mint aki maga nem is létezik
növelnek nem nevelnek
ezt nevezik
Elrejtezett Erénynek*

[00:50:49](#)

[52]

*az égalattinak van kezdete:
az Égalatti Anyja
Az aki megtalálta az Anyát
általa ismeri a Fiút
aki megismerte a Fiút
az Anyához visszajut
lehull a test ő nem enyészik el*

*rekeszd el a nyílásokat
reteszeld be a kaput
s a kín elkerül holtig
tárd ki a nyílásokat
vesd a tevékeny életbe magad
amíg csak élsz rajtad már semmi sem segít*

*a kicsiny dolgokat látni: fény
a gyöngeséget őrizni: erő
Aki begyakorolja ezt a fényvilágot
s általa visszatér a fénybe
azt nem érhetik testében csapások
az örökkévalóságot viseli mint kabátot*

[00:51:42](#)

[53]

*ha csak egy csepp eszem is van
hol járok itt járok a Nagy Úton
s csak arra ügyelek róla le ne térjek
síma a Nagy Út
dehát az emberek a mellékutakat kedvelik*

*király udvara
fényesen ragyog
a földeket meg
belepi a dudva
gabonahombárok
kiapadva
ékes ruhák
tarka pántlikák
csontig ható
kétélű kardok
a csömörig
inni zabálni
túlcsorduló
vagyon
köztünk élnek
a nagypofájú rablók
nincs erre Út
se nyom*

[00:52:22](#)

[54]

*ami jól meg van alapozva
megáll
mint gyökereikkel a fák
amit jól kebeledeire öleltél
el nem veheti senki
szertartásaink folytatói
gyermek és unokák*

*keresd az erényt önmagadban
s igaz lesz halhatatlan
keresd az erényt a családi körben
s elmondhatod majd "éltem tündökölttem"
keresd az erényt a falusi népben
és tudhatod majd hogy "előbbreléptem"
az országban keresd erényedet
bőség árad leveles ágak lengenek
kutass mindenütt ahol csak lehet
erényeid így lesznek egyetemesek*

vagyis hát

*az ént az énen át
tekintsd a családot a családon keresztül
a falut a falun keresztül
az országot nézze az ország
elmélkedj az égalattiról az égalatti által*

*honnán tudom hogy ilyen az égalatti
honnán na honnan
innen csak innen*

[00:53:30](#)

[55]

*aki az Erény teljességét magába rejti
akár az újszülött*

*nem szúrja skorpió
kígyó meg nem marja
nem rontanak rá
erdei vadak*

*nem csapnak le rá
égi madarak
csontjai hajlékonyak
izmai lágyak
de szorítja erősen
ha mit megragad
nem tudja még
nőstény és hím mi
összhangzó összeborulásra vár
a fütyülője azonban
föjláll
ez az életerő
superlativusa
csak sár-rí nappal
éjjel
a hangja mégse
vész el
ez a harmónia legmagasabb foka
ismerni a harmóniát: öröklét
az öröklétet ismerni: fény
életünket növelni
rossz előjel
a szív
gátlástalanul bánik az életerővel
ami erős
megöregszik hamar már
erre mondjuk hogy
nem az Úton jár*

*már útja
fogy*

[00:54:37](#)

[56]

*aki tud az
szavatlan
aki megszólal az
meg tudatlan
rekeszd el a nyílásokat
reteszeld be a kaput!*

*vedd el élüket
oldozd ki bonyodalmaikat*

*tompítsd fényüket
egyesülj a porral
Ezt hívjuk úgy: együtt lenni a mélyben*

*se rokon se idegen
se nyereség se veszteség
se dicsőség se szégyen:
becsül is érte majd az égalatti*

[00:55:09](#)

[57]

*megmerevedett kormányrendszerek
rohadt hadviselések
de az égalatti azé
akinek vele semmi dolga
honnán tudom hogy mindez így van
na honnan?
hát csak onnan:*

*az égalattiban mennél több a tilalomfa
a nép annál szegényebb
ahogyan egyre több fegyver kerül az emberek kezére
az ország úgy omlik össze zűrzavarban
mennél ügyesebbek tehetségesebbek
annál több drága holmi
annál több bámulatos szörnyűség
törvények szabályrendeletek özöne
s már el is leptek mindent a tolvajok a rablók*

a szentek úgy tanítják

*"éppenhogy semmit sem kell csinálnom
s a nép csak úgy magától
esik át csodás változáson
szeretem a csendet
s a nép dolgai
maguktól rendbejönnek
semmi ügyem itt
s a nép magától
meggazdagodik
vágytalan vagyok
s a nép már magától
egyszerűsége jutott"*

[00:56:15](#)

[58]

*ha álmoska csöndes a kormány
a nép tisztos és komoly
ha ötletre csapást
csapásra ötletet mér a kormány
a nép elméje megbomol
a balsors az a balsors
amire a boldogság épül
a boldogság az amit a balsors
kiválaszt leshelyéül
se vége se hossza semminek
se semmi mérték
abban ami merev volt
most romlottság tanyázik
lesz abból ami jó volt
boszorkány üzelem
téveszmék napjai
régóta már*

így hát a szentek

*szögletesek nem kényelmetlenek
élesek meg nem sértenek
szókimondók de nem tolakvók
fénylők de nem szemkápráztatók*

[00:57:06](#)

[59]

*vezesd emberi lényedet
szolgálni benned az Eget
s jobb példaképet nem találhatsz mint az aratóét
aki betakarítja a termést
betakarítani annyi mint
önmagunkat idejében földadni
földadni valamit
föľhalmozni újra meg újra, mit?
mind az erényeket
erényeket
aki gyűjtöget az
mindeneket legyőz*

*mindeneket legyőz határait
senki sem ismeri
senki sem ismeri határait övé lehet az ország
az Ország Anyja az övé és fenn fog maradni még sokáig
micsoda Út ez itt
mély gyökerű Út
biztos alapú
örök élet Útja
messzire látó*

[00:57:56](#)

[60]

*ahogy az apró halakat sütik
egy nagy országot kormányozni
olyan óvatosan kell
igazgassák az égalattit az Uton
s az elhúnytak nem rendelkeznek majd
szellemvarázserőkkel
nem hogy tényleg ne volna már
szellemvarázsserejük
csak nem sebzik meg az embereket
hatalmukat nem használják föl
ellenük
és nemcsak ők nem vetik be
varázsaikat ellenük
úgy élnek már a szentek is
senkit se bántva, velük
nem sérti többé egymást ez a kettő
a szellemi és a szent erő
erényük egyesül úgy van
hazamenetelük*

[00:58:42](#)

[61]

*végig a nagy országokon
lassúdva hömpölyögnek már a nagy folyók
az Ég alatt ott minden összefut
mint a mama olyanok ezek az országok az égalattiban*

*szelídségével a mamának mindig sikerült felülkerekednie
szelídségében a papa alul tudhat maradni*

*azért ha a nagy ország a kis ország alá rendeli magát
a kis országot megnyeri magának
a kis ország ha a nagy ország alá rendeli magát
a nagy országot megnyeri magának
mert vannak akik alászállnak hogy nyerjenek
mások meg alul vannak úgyis eleve nyertesek
a nagy ország mást úgysem akarhat
magához von és táplál másokat
a kis ország mást úgysem akarhat
részt akar venni ő is és szolgálni másokat
megkapja ez is az is amit kívánt
de a nagynak alul kell tartania magát*

[00:59:46](#)

[62]

*a tízezer dolog az Út sötétségébe rejtve jár-kél
kincse jóknak
menedékhelye gonoszoknak*

*szép szavaiddal elmehetsz piacolni
dícső tetteidért magasztal majd az Ember
dehát a rosszakat is
a Rossz Embert elvetni miért kellene?*

*ezért állították oda a Menny Fiát
ezért rendelték mellé Három Minisztert
csak hogy
ha jádekorongot tartanak is kezükben
ha négyesfogat halad is előttük
nem ér az annyit
mint néma elmélkedésben ülve tovasuhanni az Úton*

*mért tartották a régiek oly nagyra az Utat?
Nem mondatott-e meg:
"Akik keresik megtalálják
és vétkeinkért nála van a váltság"?
Hát ezért
becsüli úgy az égalatti
mindezért*

[01:00:43](#)

[63]

*cselekedj nem-cselekedvén
szolgálj szolgálattalanul
ízleld az íztelent
törpe vagy óriás
gazdag vagy szegény
gyógyítsa meg
sérrelmeinket az erény
rajzolj bonyolultat
egyszerűségben
cselekedj nagyot
kis mezőben
bonyodalmak az Ég alatt
kezdetük egyszerű
nagy dolgok az Ég alatt
alapjuk kis mező
így hát a szentek
nagyságra ügyet se vetnek
a maguk módján így
nagyok lehetnek
könnyű ígéretés
hitelre aligha lelhet
túlságosan bele találhatnak bonyolódni még
a túlságosan egyszerűek
vagyis a szentek
a bonyolultat bonyolultnak is veszik
ezért nincsenek soha
bonyodalmaik*

[01:01:38](#)

[64]

*még amíg nyugszik könnyű tartani
amíg meg nem nyilatkozott még megfontolhatod
a morzsálódót szétmorzsolhatod
ami parányi könnyen széjjelszórhatod
formáld meg mielőtt még létrekelne
rendezd el mielőtt elrendetlenedne
akkora nagy fa épphogy általéred
zsenge csirából felnövekedett
kilenc emeletes torony szökken az égig*

*egy agyagkupacon foglalt helyet
a tízezer mérföldes utazás
kezdete a vándor
első lépése
lett*

*akik cselekesznek
tönkreteszik
akik megragadják
elveszítik*

*így hát a szentek
nem cselekesznek
tönkre sem teszik
meg nem ragadják
s el nem veszítik
ez a nép mindig majdnemhogyan célhozér
és akkor elvéti a dolgot
Törődj a véggel
úgy mint a kezdetével
akkor semmit se vétsz el*

*így hát a szentek
vágynélküliségre vágnak
fáraszt a kincs az ember ezt szenvedni rég
nemtanulni tanulnak*

*visszajáról tartva a csapásra
amelyen átalhagta
határait az emberiség
magától élje világát a tízezer dolog
ebben segítenek
ők maguk nem mernek cselekedni*

[01:03:11](#)

[65]

*a régi mesterek tudták jól mi az Út
nem is próbálták soha a népet
fölvilágosítani
szerették volna inkább
balgaságában megtartani
azért olyan nehéz kormányozni a népet
túlságosan is az okoskodásba tévedt*

tudás által kormányozni az országot annyi
mint a tolvajok mestersége
de aki nem a tudás által kormányoz
az az ország áldása-szerencséje
mindkét lehetőséget aki ismeri
ismeri a Mértéket is
Mértéket tudni mindig a Példával élni együtt
ezt a tudást már Elrejtett Erénynek nevezzük
az Elrejtett Erény
mélységes mély és messzire ér
vele fordulnak meg a dolgok
lám csak
már bent vagyunk a fősodorban

[01:04:06](#)

[66]

a folyamok s aztán az Óceán
a száz hegyifolyó királya azért lehetnek
mert ahhoz nagyon értenek
hogyan vegyék magukat
náluk alább
alább
azért lehetnek ők a száz hegyifolyó királya
így hát
ha a nép fölé akarsz magasodni
szavaidban alatta kell maradnod
ha a nép előtt akarsz haladni
személyedben mögötte kell majd toporognod
ott jár a szent
lebegve fent
s nem nehezedik rá a népre
elől szalad
mert nem szabad
közelségével hogy a népet bántsa sértse
boldogan zeng az égalatti őt dicsérvén
anélkül hogy
meg kellene
undorodnia
tőle a végén
épp mert
nem verseng
önmaga

*hiába az égalattinak is
vele versenyt futnia*

[01:05:03](#)

[67]

*az égalattiban az emberek mind azt beszélnek
hogyan ez az én Utam nagynak ugyan nagy
de semmi másra nem hasonlít
éppenhogymert olyan nagy
más dolgokra éppazért nem hasonlít
hisz hasonlított volna bármire
összezsugorodott volna rég
egészen picire*

*van három kincsem
ezekre vigyázok ezekkel törődöm
első a szeretet
második a takarékoság
harmadik hogy nem merek
az Ég alatt előrenyomakodni
bátorra tesz a szeretet
a takarékoság nyit tágas tereket
s mert nem merek az Ég alatt előrenyomakodni
hát hagyhatom lassacskán érlelődni
képességeimet*

*a szeretetlen vakmerőség
takarékoság nélküli bőkezűség
a hátrányok nélküli elsőrendűség
kész halál*

*a szeretet a támadásban győzhetetlen
a védekezésben rendíthetetlen
akit az Ég meg akar menteni
azt átöleli szeretetével*

[01:06:19](#)

[68]

*a nagy hadvezérek nem harciasak
a nagy hősökben semmi düh
a nagy felülkerekedőkben semmi keserű
az igazi emberbarátok alázatosak*

*ez a viszálytalanok erénye
az emberi összetartozás hatalma
magasság ez akár az Ég maga*

[01:06:42](#)

[69]

a hadtudósok közt járja egy szó:

*„nem játszom én a gazdát
inkább vendég leszek
arasznyival sem nyomulok előre
ha hátraléphetek”*

vagyis az ilyen ember:

*„léptek nélkül lépdegél
gyürkőzik és már volt-nincs mint a pára
dárdát hajít de nem emberfiára
fegyvertelen fegyverre kél”*

*elmondhatatlan csapást mér magára
aki ellenfelét alábecsülve támad
könnyelmű támadó! szinte el is vesztette már
az én kincseimet
azért ahol táborba szállnak ügyeiket összemérni
az lesz a győztes akinek
fáj emiatt a szíve*

[01:07:30](#)

[70]

*szavaimat oly könnyű érteni
olyigen könnyű szerintük cselekedni
az égalattiban senki sem érti őket
senki sem képes szerintük cselekedni
a szavaknak Őse van
a tetteknek Ura van
aki ezt meg nem értheti
engem sem fog megérteni
de akik értenek
hozzám sietnek*

*akik mértékül választanak
szeretnek
így hát a szent
a durva gönc alatt
jádekövet rejt kebelében*

[01:08:04](#)

[71]

*tudni hogy nem tudunk: magasság
nem tudni amit tudunk: betegség
de ebbe tényleg belebetegedhetsz
s már nem is vagy beteg
a szent az nem beteg
mert annyira beteg
épp azért nem beteg*

[01:08:22](#)

[72]

*ha a nép nem fél az iszonyútól
a nagy iszonyat eljön*

*hagyd nyugton őket otthonaikban
életüket ne fojtsd el
ön zsarnokságától a jó a népet ója
csak be ne lobbanjon a nép depressziója*

*azért a szentek
ismerik önmagukat
de nem akarnak fényleni
szeretik önmagukat de ebben
nincs semmi tisztelettel
vagyis hát
amazt elvetik
emezt elfogadják*

[01:08:54](#)

[73]

*aki merni bátor odaveszhet
nem merni aki bátor csupa élet
van íme ez a kettő
egyik javunkra van a másik megsebez
de nem tudja senki se még
hogy kit gyűlöl majd meg az Ég
szóval a szent szívére veszi ezt a dolgot*

*az égi Út nem viszálykodik
úgy jut el a győzelemig
szólni se szól visszhang válaszol
hívni se kell magától eljő
csupa csönd de hosszas terveket sző
az Ég hálója óriási nagy messze kiterjed
nem csúszik át rajta semmi*

[01:09:38](#)

[74]

*nem féli a nép a halált
hát akkor minek rettegtetni vele
de ha éjjel-nappal reszketne is a nép a haláltól
tébolyult zűrzavarban
lesújtsak rájuk és öldököljek akkor?
rettenetes tanács*

*mert van örökkön az ölésnek mestere aki öl
az öldöklés mesterének helyébe lépve ölni olyasmi
mintha a nagy ácsmester helyébe lépnénk
a nagy ácsmester helyébe lépve ritkán esik meg
hogyan a kezét meg ne sebezze az ember*

[01:10:13](#)

[75]

*a nép éhezik
mert az urak mind beszolgáltatást zabálnak
hát persze éhezik*

*a kormány ellen meg berzenkedik
mert az urak bizony tevékenyek
hát persze hogy berzenkedik*

*félvállról veszi a halált a nép
mert az urak az élet bőségét hajkurásszák
hát nem akar már félni semmiképp*

*de aki nem mindent csak az életért teszen
az élet dicsősége annak majd megjelen*

[01:10:46](#)

[76]

*az ember születésekor haj gyöngé lágú
halálakor jaj merev és kemény
a tízezer dolog fű-fa mind ahogy kihajt haj gyöngé hajlik
s fonnyadt lesz száraz jaj végül szegény
azért a merevek kemények a halál gyalogkatonái
a gyöngék a lágúak meg az élet gyalogkatonái
vagyis az erős hadsereg nem lehet győzedelmes
s az erős fára vettetik a fejsze
a kemény
a nagy
alul
marad
a gyöngé
a lágú
a magasba
hág*

[01:11:26](#)

[77]

*nemde az égi Út olyan mint ahogyan az íjat kifeszítik
a magassal: alább
az alacsonnyal: föl föl
vesz a bővölködőktől
s a szűkölködőknek ád
az égi Út a bővölködőktől elvesz s ád a szűkölködőknek
az emberek útja nem ilyen*

*a szűkölködőktől: rabol
s átadja a bővölködőknek*

*ki képes azonban bőségre jutni és
bőségét két kézzel föl is ajánlani mindjárt
az égalattinak
az Út embere senki más*

*így hát a szent
munkálkodik de úgy mint aki maga nem is létezik
cselekszik de aztán tovább ott nem marad
érdemeivel tündökölni nem kíván*

[01:12:16](#)

[78]

*az Ég alatt semmi sincs oly lány oly gyöngé mint a víz
de ahogy elbánik a merevvel és keménnyel
abban sincs semmi hozzá hasonló
megváltoztathatatlan és pótolhatatlan
hogyan a gyöngé legyőzi a keménnyet
a lány az erőset
az égalattiban mindenki tudja
senki sem képes aszerint cselekedni*

azért azt mondja egy szent

*„hazája szégyenét magára vette
és szert tett a bugás-köles-földistenek-oltárának-ura nevezetre
az országban magára vett minden balsorsokat
s így király lett végül is az Ég alatt”*

őszinte szó fordítva szól

[01:13:01](#)

[79]

*békekötésre végre
eltávoztatott nagy neheztesre
találsz majd új neheztesre
nem jutsz a jóra mégse*

*azért a szent
szorítva tartja jól a szerződés rovasos pálcikáját
de nem kezdi a „teljesítsd” vitáját
az erényesek
a rovasos pálcikáikra kényesek*

*akiknek erénye tényleg szinte semmi
dézsmaszedéssel próbálnak valamire menni*

*az égi Út
rokontalan
a jókra mindig
gondja van*

[01:13:38](#)

[80]

kicsiny ország kicsi nép

*s ha volnának is hadimasinériák
tízszerte százszorta nagyobb hatásfokúak
ne használja senki se őket
tanítsd a népet félni a halált
s hogy senki ne vándoroljon a messzeségbe
ha van is már csónak kocsi
mért kéne
utazni
ha van is vértjük fegyverük
minek
mutogatni
vezesd a népet vissza
a csomóíráshoz
éljenek azzal*

*édes az étkük
szép a ruhájuk
csupa béke a házuk
vidám minden szokásuk*

*egyik országból a másikba látni mindenki szomszéd áthal-
latszik a kakaskukorékolás a kutyaugatás
de úgy száll le rájuk az öregség a halál hogy meg sem láto-
gatták soha egymást*

[01:14:32](#)

[81]

*igaz szavak nem szépek
szép szavak nem igazak
a jó ember nem vitatkozás
a vitatkozások aligha jók
tudók ha tudnak
tudásuk nem enciklopédikus
enciklopédikus
tudás nem tudás
a szent nem kotor össze magának
gyűjteményeket*

*másoknak él
s már gazdagabb
másoknak mennél többet ad
gazdagsága annál hatalmasabb*

*az égi Út annyira átható
meg nem sebezhet
a szentek Útja szorgalom
de nem viszálykodik*

[01:15:13](#)

Kész van. Most tartsunk szünetet, megint? Vagy ne tartsunk most? Azt döntsétek el. Szavazzunk. Valamit ahogy ez a *Tao te king* ez a hagyomány szerint a 6. században keletkezett. A hagyományt a tudomány részben elfogadja, mások nem fogadják el, datálják inkább a 4. századra, némelyek nagyon szigorúak, a 2. századdal, de hát valószínűleg 6. század tényleg, de hát ez olyan homályos. A Lao-céról szinte semmit se lehet tudni. A tradíció szerint a Konfucius kortársa volt, és hogy ismerték egymást, az is bizonytalan.

[01:16:01](#)

A hagyomány szerint a Konfucius meglátogatta Lao-cét, mert rendkívül tisztelte, és a régi rítusok felől akart érdeklődni nála. Lao-ce könyvtáros volt egy kicsi országban, tehát ismerte a rítusokat is, amiket amúgy nem sokra tartott, és hát az nincs feljegyezve, hogy miről beszélgettek. Utána Konfucius azt mondta volna, hogy „*Láttam a sárkányt az égen, csodálatos volt, de kicsoda értheti meg őt?*” És hát ebben ki van fejezve a konfuciánizmus viszonya a taoizmushoz, hogy tiszteli meg minden de, roppantul érthetetlennek találja még – Bulgakov⁹ mondja.

⁹ Mihail Bulgakov (1891-1940) orosz származású szovjet orvos, író, drámaíró

[01:16:52](#)

Na, most nagyon sok sztori van arról, hogy – ezek valószínűleg nem hitelesek –, hogy Lao-ce hogyan oktatta ki Konfuciust, hogyan szégyenítette meg azért, amiért ilyen világi módon iparkodik, satöbbi és hogy Konfucius 60 éves korában maga is megismerte a *taot* és attól fogva egy másféle ember volt. Szóval mindenesetre két ilyen különálló tradíció volt, ami azért többé-kevésbé vagy hát vitatták egymást, az az igazság, hogy ez a klasszikus kínai világ az európaihoz képest rendkívül türelmes volt, és ilyen komplementer viszonyokban gondolkodott.

[01:17:32](#)

Hát különösen aztán ehhez még hozzájárult az, hogy a jövőben más, Krisztus utáni 2. századtól a buddhizmus, mint térítő vallás behatolt Kínába és nagy sikereket aratott. És attól fogva a régi Kínában ez a három úgynevezett tanítás, – nem vallás –, hanem tanítás uralkodott, és hát gyakorlatilag a legtöbb kínai ennek a háromnak a követője volt egyszerre. És ez olyan, mintha mondjuk Magyarországon valaki egyszerre volna katolikus, zsidó és – nem tudom – a régi sámánisztikus vallás híve, és ezeket nagyon is jól össze tudná magával egyeztetni, anélkül tulajdonképpen, hogy, egy valamilyen szintetikus építményt akarnak csinálni belőle.

[01:18:22](#)

Szóval ez az érdekes, hogy ezek sokszor élesen sokszor nem élesen, de azért határozottan egymásnak ellentmondó tanok, amelyek egy normális kínaiában egyszerre éltek és egyszerűen ez volt a felfogás, hogy az isteni az oly rejtélyes és kikutathatatlan, hogy mennél több nézőpontunk van hozzá, annál jobb tulajdonképpen. És hol ezt követi az ember, hol azt, attól függően, hogy a körülmények mit kívánnak.

[01:18:54](#)

Hát mondjuk az egy gyakori változat volt, hogy, aki hivatalnoki pályát futott be például, az mint hivatalnok természetesen konfuciánus volt, de ha elment nyaralni, akkor a hegyekbe vonult, és akkor már taoista volt, és amikor nyugdíjba vonult, akkor végképp taoista volt, mert végül is annak van értelme. De hát a közt szolgálni meg mégis mint konfuciánus szolgálta, mert az volt a kialakult uralmi rendszer, voltak taoista császárok, de az inkább ritkaság volt. És aztán a buddhizmus ebben nagyon jól belejött és ez egy nagy, egy ilyen komplementer gondolkodás volt, aminek teoretikus alapjai is voltak.

[01:19:39](#)

Közben az égitestek mozgását is itt tekintetbe vették, hogy ott is ilyen különböző pályák vannak, és hát végülis az úgy egész jól elvan, és nem kell mindennek és mindenkinek ugyanazon a pályán haladnia. A legenda szerint, Lao-ce megunta aztán az egészet, azt az országot és elment nyugatra a hegyekbe. Hát ezt később úgy értelmezték, hogy elment Indiába. De hát ez egyáltalán nem így van, mert ez a kicsi ország ez Kína kellős közepén volt és a nyugat

felőli hegyek is Kína kellős közepén vannak, tehát egyszerűen ott kicsit nyugatabbra ment volna.

[01:20:25](#)

És a határőr fölismerte, de hát ez egy művelt határőr lehetett, mert csak arra kérte, hogy ne menjen el úgy anélkül, hogy le ne írná a tanításait. És akkor ecsetet és papírt kapott Lao-ce és akkor leírta ezt a könyvet, amely ötezer írásjegyből áll, majd egy bivaly hátán távozott, és soha többé nem látták. Ez a történet.

[01:20:53](#)

Szóval most már nagyjából mindenki elismeri, hogy történelmi alak volt, mert egy időben, – hát ezt is, mint mindenkinek, a Jézustól kezdve – a létét kétségbe vonták. De ez abszolút valószínűtlen, hogy ne lett volna egy történelmi figura. Az az érdekes, hogy nagyon sok mindenben különbözik a kínai irodalom más alkotásaitól ez a könyv. Egyrészt abban különbözik, a kínai írók mind nagyon szeretik a kézzelfoghatóságokat, a személyeket, személyneveket, a faluneveket, hegyneveket, hogy meg legyen mondva, hogy miről van szó. Abszolút ilyen kézzelfogható a kínai irodalom. A *Tao te king*ben nincsen egyetlen személynév, hegynév, folyónév, semmi.

[01:21:44](#)

Szóval egy ilyen döbbenetesen távoli helyről van tekintve az egész. Aztán abban is eléggé különbözik, hogy a kínai gondolkodás eleve, és a kínai irodalom is teljesen dialogikus, mindig ketten beszélnek. Ez az, amit Európában, amikor a távol keleti bölcsességről, vagy miről gondolkoznak, vagy teljesen elfelejtenek mindig, hogy nem annyira arról van szó, hogy valami bölcsességet fogunk meghallani, hanem mindig arról van szó, hogy két ember összeakad, és ezek egymással megmérkőznek. Hát ezek a híres zen-buddhista szövegek mind olyanok, hogy van a mester, és van a tanítvány, vagy esetleg két tanítvány, vagy három, de általában ketten vannak, és tulajdonképpen ezek összeütköznek. A tanítvány nekimegy a mesternek és ki akar belőle valamit ütni, hogy mondjon valamit.

[01:22:44](#)

A mester meg vonakodik természetesen, mert úgyis tudja, hogy hiába mondanék neki bármit, mer az egy hülye és az csak akkor nem lesz hülye, ha majd ő magától olyan lesz, mint én. Na, most ez nem történhet meg másképpen, minthogy két ember ugye totális találkozásba kerül, szóval ennyiben akár szerelmi történetekhez is lehetne ezeket hasonlítani, de hát nem azok, hanem két emberi személyiségnek a döbbenetes összezapásai és ez, szerintem a konfuciánus irodalomban is így van, amelyet pedig ilyen pedánsnak szoktak tekinteni.

[01:23:23](#)

Ehhez kicsit hasonlóan van, azt hiszem, hogy az evangéliumokban Jézus és a tanítványai viszonyában, de ott azért mégis, erősen végighúzódik az – hogy főleg, ahogy a későbbi értelmezés szerint –, hogy Jézus, mint Isten kinyilatkoztatja a kinyilatkoztatást és a többiek bizonyos dermedt tisztelettel ezt hallgatják vagy tudomásul veszik. De hát valójában azért ott is vannak ilyen összeütközések vagy mik, de a kínai mentalitás szerint, így történnek a dolgok, hogy két ember összeütközik és ez ennek a művészete ez, voltaképpen.

[01:24:08](#)

Hát ennyiben – és a Csuang-ce¹⁰, aki a másik nagy taoista, az is teljesen így gondolkodik, meg így ír, hogy mindig szereplők vannak, akik élesen és szellemesen egymást gyepálják, és akkor természetesen nem az egyik győz tulajdonképpen, hanem hát a *Tao* kerül ki győztesen, amennyiben aki addig sötétségben volt, az is megvilágosodik hirtelen.

[01:24:33](#)

Most a *Tao te king* az nem ilyen, mert hát nincs benne egy másik szereplő. Ugyan néha megszólít valakit, az olvasót vagy a hallgatót, de az is olyan furcsa szerintem, hogy rettenetesen ködben van az egész, hogy hát igen, megszólít valakit, de ez nem egy tanítvány, akinek ezt mondja, sőt még csak azt se lehet tudni benyomásom szerint, hogy igazából itt kicsoda beszél. És én szerintem itt van egy döbbenetes rejtélye az egésznek, ami azért érdekes, mert hát azt hiszem, hogy az kiderül a szövegből is, hogy nyilvánvaló paralelizmusok vannak az evangéliumokkal. Szóval vannak egész mondatok vagy gondolatsorok, amik nem csak hogy rímelnek, hanem szinte szó szerint ugyanolyanok.

[01:25:27](#)

De hát a keresztény hit szerint, valahogy ez mégis így van, hogy az kijelentés, tehát hogy - ha tán nem is úgy, mint az evangéliumi időkben értelmezték az ószövetséget, hogy isten szava vagy a hang, - de hát mégis valahogy az Istennek a szava az evangélium. Na, most a *taonak* a szaváról nem lehet beszélni. Főleg azért nem, mert a *tao* és a szó között elmosódva van a határ, ha egyáltalán van. Valószínűleg maga a *tao* az maga a beszéd. És ennyiben az elképzelhetetlen, a *tao* az nem mond semmit.

[01:26:14](#)

Nem szólítja meg az embert, mint az ószövetségben az Úr Izraelt, hanem egyszerűen nem – szóval nem mond semmit, mert ő maga a beszéd, tehát valahogy valamilyen módon maga a kommunikáció, aminek hát megfelel ez az út fogalom. Na, most ahhoz, hogy az ember ezt megközelítse nagyon át kell hangolódni, mert az európai ember megszokta azt, hogy Istenre gondoljon, és akkor a *taot* behelyettesíteni talán hajlamos. Hogy a *tao* az, ami nálunk az Isten,

¹⁰ Csuang Csou (i.e. 369-i.e.286) legjelentősebb műve a Csuang-ce, rá is ezen a néven hivatkoznak.

de ez igazából nem nagyon jó megközelítése ennek, mert amennyi a hasonlóság, annyi a különbözőség. Bizonyos dolgok nagyon élesen vannak hangsúlyozva, hogy a *tao* nem áll fölötté senkinek és semminek, tehát, hogy nem úr, nem uralkodik, magának nincs semmije. Alapvetően majdnem olyan, mintha nem is létezne – eltekintve attól, hogy ez az egyetlen dolog, amivel tulajdonképpen érdemes foglalkozni.

[01:27:22](#)

Mondjuk egyáltalán nem bizonygatja, hogy a *tao* van és soha nem – senki tudtommal a kínai irodalomban nem mondta azt, hogy a *tao* nincs is, vagy hogy de igen, van. Mert ez valami módon ez egy nonszensz. Szóval hát azt mondják inkább, hogy hát nincs, szóval abszolút szabad a gazda, hogy ennek nem az a létezési formája, hogy van, mert létezni a létező dolgok léteznek, tehát az emberek, a kövek, a barmok, satöbbi, országok, vagy égitestek, ezek léteznek, ami által ezek léteznek, az maga nem egy dolog.

[01:28:03](#)

Tehát semmiféle ilyen dolog volta nincs. És akkor ez abban – tehát nyilván számukra – azt hiszem, ez abban csúcsosodik ki, hogy a semmihez való viszonya ennek a régi Kínának tökéletesen más, mint az egész európai világnak. Hát benyomásom szerint a preszókratikusoktól¹¹ Heideggerig¹² is, akár vele együtt, mert a semmi az tökéletes. Az teljesen fontos a semmi a kínai számára, és nem azonos, még csak nem is hasonlít arra a nihilre, ami a mi gondolkodásunkban a semmi. Tehát, hogy ugye számunkra semmi az azt hiszem általában így van, hogy az valami nagyon rossz dolog, tehát hogy meg fogok halni, és akkor majd megsemmisülök. Ez annak, aki fél a haláltól egy irtózatoss képzet, hogy majd én megsemmisülök. Tehát így mondjuk ezt, nehéz beszélni. Hát szóval, hogy a semmi az nem tűnik jónak.

[01:29:08](#)

És Béky Gellért¹³, aki egy nagyon szép könyvet írt, ő az, aki Japánban élő magyar, valami szerzetes, dominikánus vagy nem tudom mi, és azt írja, hogy a kínaiak nagyon szeretik az életet, az életnél csak a semmit szeretik jobban. Szóval ez a kínai festményeken, a régi kínai képeken is jól látható, hogy többnyire a képnek talán a nagyobb felét vagy részét, hányadát tölti be egy abszolút üres mező. Amin hát a selyem vagy a papír üresen van hagyva. Hát az más kérdés,

¹¹ Szókratész (Kr. e. 5-4 sz.) előtti filozófia. A preszókratikus filozófusok elvetették a világ és jelenségei hagyományos mitológiai magyarázatát, egy racionálisabb magyarázat javára.

¹² Martin Heidegger (1889-1976) német idealista egzisztencialista filozófus. Gondolkodásának középpontjában a *lét*, a *létező* és a *semmi* problémája áll.

¹³ Béky Gellért (1924-2015) jezsuita szerzetes. Kérésére 1957-ben Japánba küldték missziós szolgálatra előljárói, ahol 1966-ig Hirosimában, a juniorátusban és noviciátusban működött. 1968 és 1991 között Kobében, 1985 és 1995 között pedig Oszakában tanított az egyetemen teológiát, lelkiségtörténetet, nyugati kultúrát, vezette az egyetemi könyvtárat, illetve dékánként szolgált. A doktori disszertációja a taoizmusról szól. 1997-ben a magyar provinciális kérésére hazatért Magyarországra.

hogy azért ott valami kis futtatás talán van, valami kis víz, vagy kicsit tussos víz, az ottan elfolyt, vagy mi.

[01:29:54](#)

De hát néha nem is csak olyan régi az a selyem, és már meg van sárgulva, és akkor alul vannak mondjuk valamilyen bokrok, vagy hát valaki megy, vagy valami, és most ez a kettő együtt alkotja a képet, vagyis hát azt, ami a klasszikus kínai számára, a festő számára a világ volt – hogy ez a kettő van. Vagyok én, meg hát ti, meg mi, és akkor van a semmi. A semmi az jóval fontosabb, de hát mi azáltal vagyunk ilyen érdekesek, hogy ebben helyezkedünk valahogy el. És tehát, egyáltalán nem, nemhogy nem félelmetes, hanem ez az ami boldogító, ahonnan előlépnek a dolgok és oda megint visszatérnek, és erről nem nagyon lehet semmit sem mondani.

[01:30:37](#)

Szóval igen bizonytalan, hogy az akkor tényleg egy megsemmisülést jelent-e, ha valaki a semmiben eltűnik, és aztán onnan esetleg majd megint előjön, vagy ez a taoizmusban rendkívül bizonytalanul van kezelve. Mert ugye a buddhizmus azt mondja, hogy reinkarnációról beszél, hogy a lények újra megszületnek a cselekedeteik szerint. Én úgy látom, a taoizmus szerint ez lehet, hogy így van, de ez nagyon bizonytalan. Meg nem azért bizonytalan – azt hiszem – mert, hogy nem lehet tudni, hanem mert eleve az egész dolog valahogy nagyon más.

[01:31:12](#)

Tehát ezt nem próbálják meg definiálni semmiféle módon. S különben van az az írásjegy, ami a semmi, wu¹⁴, kínaiul wu, az eredetileg egy tollakkal táncoló embert ábrázol. Szóval egy ilyen pasas látszik, akinek a két kezében táncollak vannak. És ennek nem tudom a magyarázatát, ennek a ténynek, de valószínűleg azzal függ össze, hogy a régi sámánokat hívták wu táncosoknak, és most azt nem tudom lerajzolni szóval, van egy másik írás, ami nagyon hasonlít arra, ahogy most ezt a ‘semmit’ írják.

[01:31:58](#)

És tehát ez valahogy a tánc, méghozzá egy olyan tánc, ahol – hát fiúk vagy lányok, vagy két kórus egymással szemben helyezkedett el a zöld mezőn, és akkor egymásnak felelgetve ilyen verseny – vagy kardalokat énekeltek mondjuk tavasszal, és ezek valahogy összefüggnek ezzel a táncformával, és ez összefügg a semmivel. Szóval ez mondjuk mutatja, hogy ottan teljesen más a semminek a funkciója a világban.

¹⁴ A kínai wu (wu) 巫 „sámán, varázsló” szó, amely olyan személyt jelöl, aki képes közvetíteni a dolgokat létrehozó erővel. A wuizmus a kínai sámánizmust jelenti, a kínai népi vallás része.

[01:32:38](#)

Szóval enélkül ez az egész dolog abszolút megközelíthetetlen, hogy az emberek ezt ne vennék tekintetbe, hogy a semmi a fontosabbik. Akkor jön a lét, az is nagyon fontos, de annak a semmi nélkül nincs semmiféle értelme, szóval csak azáltal értelmezhető. És tehát ez az egyik alapfogalom itt tulajdonképpen. Hát ez a két kórus mondjuk elhelyezkednek a réten, ezek a jin és a jang kórusai. Ugye a jin az a sötét, hűvös, mély, csöndes, elem a föld, azon kívül valamilyen oknál fogva a narancs szín és a nőiség természetesen. És a víz, a folyó - és a jang az a hegy és a hold, és a jang az a hegy és a nap természetesen, és a férfi elem az aktív az ég, ezek a jang és az azúrkék.

[01:33:48](#)

És most ez egy ilyen abszolút alaptéma, mert ez nem csak a természetben és a szellemvilágban van meg, hanem a társadalomban is természetesen. Amennyiben vannak férfiak és nők, de egyébként is, szóval ez nem vezethető teljesen vissza a férfira és a nőre, mert bizonyos helyzetekben a férfi válik jinné és a nő válik janggá, de inkább azért az egyik ez, a másik az, de ezek folyton így forognak, vagy helyet cserélnek. Na, mindegy és akkor hát ezek...

[felvétel megszakadt]